

אורות השבת

בטאון הרבנות והמועצה הדתית באר-שבע וממלכת התורה בעיר האבות שע"י רשת מוסדות "קול יהודה"

גליון מס' 832

אחראי מערכת

הרב אברהם טריקי

פרשת השבוע

שופטים

עורך

הרב עוזיאל אדרי

דבר רב העיר שליט"א

משפט וצדק

שִׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ... וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק

(דברים טז, יח)

ושפטו את העם: מנה דינין מומחים וצדיקים לשפוט צדק. (רש"י)

כפילות הלשון בדברי רש"י הללו – 'מומחים וצדיקים', יובן עפ"י דברי המדרש (תנחומא פר' שופטים, ג), דאיתא התם: 'מעשה ברבי חנינא שהיה לו אילן נטוע בתוך שדהו ונפיו נוטים לשדה אחר, בא אדם אחר לדין וטען על חבירו שנופי אילנו נוטים לשדהו, ובא לחייב אותו לקצוץ את הענפים. אמר לו ר' חנינא, לך עכשיו ובוא למחה. אמר לו, כל הדין הבאים לפניך מיד אתה פוסק, ודיני אתה מאחר. מה עשה ר' חנינא, מיד שלח פועלים לקצוץ את כל הענפים שהיו נוטים לשדה אחר, למחר כשבא האיש לפניו לדין, אמר לו לבעל דינו: צריך אתה לקצוץ את הענפים. אמר לו האיש, ולמה אילן שלך ענפיו נוטים לשדה אחר, אמר לו ר' חנינא צא לשדה וראה את האילן שלך, ומה שעשית אני לאילן שלך, עשה אתה לאילן שלך, מיד הלך ועשה כן. לפיכך כתוב שופטים ושוטרים, שלא יהא בשופט דבר של פסול', עכ"ל. ומכאן למדו חכמי המוסר, שכשם שאין הדין יכול לשפוט משפט צדק בדבר שהוא עצמו לקוי בו – כך אין לאדם לחון את חבירו לכף חובה בדבר שהוא עצמו לקוי בו, וכדרך שאמרו רבותינו (בבא בתרא ס, ב) 'קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים'. זו"ש הכתוב 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך' – ושפטו את העם משפט צדק, רוצה לומר שקודם כל צריך שהשופט ישפוט את עצמו בדבר שבא לפניו בדין – ורק אח"כ יוכל לשפוט משפט צדק. ואפשר שזה כוונת רש"י במה שנפל בלשונו 'מומחים וצדיקים', והבן. **אלא** שעדיין צריך ביאור, הרי בדיינים 'מומחים' עסקינו, וא"כ מדוע יפגע 'צדק' משפטם עקב התנהגותם האישית. והטעם יובן בס"ד, בהקדם לתמיהה חזמה שיש לנו גבי עגלה ערופה (בסוף פרשתנו כא, ז): 'דינו לא שפכו את הדם הזה', ופירש רש"י: 'וכי עלתה על לב, שזקני בית דין שופכי דמים הם. אלא, לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא ליה'. ומכלל זה אתה למד, שאילו היו פוטרים אותו בלי מזון ובלו ליה, היו ח"ו נחשבים לשופכי דמים. והלב משתומם, וכי בשל מניעת מזון ולויה, יחשבו 'זקני הדור' – לשופכי דמים... אתמהא!

וכבר עמדו בזה מפרשי התורה וחכמי המוסר, והקרוב אלי בזה הוא פירושו הבהיר של הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל בספרו 'דרכי מוסר' (מובא בספר לקח טוב חלק ו), וזת"ד: אם זקני בית דין היו עומדים במדרגה גבוהה באהבת הבריות, ולא היו נותנים לאדם לצאת את העיר ללא מזון ולויה, היתה נשאר מעט אהבה גם בלבו הגס של האיש הזה, ולא היה מגיע ליד רציחה. אבל אם הם לקויים במידת אהבת הבריות במידה הראויה להם, אזי שוב לא נשאר מאומה מאהבת הבריות בלב האיש הגס, עד שנעשה רוצח! וכדרך שאמר הגרי"ז מבריסק זצ"ל לתלמידיו, כשבן תורה אינו מדקדק כראוי בהלכות שבת, זה גורם ליהודי לחלל שבת בפרהסייה במקום אחר!

וכיוצא בזה ביארו המפרשים פרשת בן סורר ומורה דכתיב ביה (דברים כא, יח) 'אינו שומע בקולנו', ודרשו בתלמוד (סנהדרין עא, א): 'אם אין אמו שווה לאביו בקול, איננו נעשה בן סורר ומורה', עי"ש. שאם אין אביו ואמו משתווים בדבריהם, אלא זה אומר כך וזה אומר כך, אין הבן נעשה 'סורר ומורה' ואינו חייב מיתה, יען כי הם אלו שפרצו תחילה את גדרות השמיעה ולא הבן.

וכמה נוראים הם בזה דברי הגמ' (גיטין נה, ב) אודות חורבן ירושלים והגלות הקשה שבאה בעקבותיו: 'אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים'. יש לתמוה, והלא לפי המעשה המבואר שם, משמע שבר קמצא אשר לא הוזמן לסעודה וכו' הוא זה שהלשין למלכות וגרם לחורבן ירושלים, וא"כ מדוע תלו את האשם גם ב'קמצא'. ברם לפי המבואר לעיל גבי בן סורר ומורה, אפשר שיש לנו ביאור נכון גם בתעלומה זו. שכן כידוע קמצא היה אביו של בר קמצא (עיין מהרש"א שם), וכיון שהגיע בנו לדרגה שפילה כל כך עד כדי מסירת כל בני עמו למלכות, אין זאת כי אם בעבור החינוך הקלוקל שספג בבית אביו, ועל כן גם אביו שזתף לחורבן ירושלים – 'אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים'!

ואם יש את נפשך לדעת עד כמה מעשה של ת"ח יכולה להשפיע על המון העם, צא ולמד לדברי הירושלמי (סנהדרין, ב) אודות נחזי אשר גיבור בתורה היה, אולם היתה עינו צרה ובשעה שהיה אלישע הנביא יושב ודורש, לא נכנס נחזי לבית המדרש אלא היה יושב בשעה וכשבא

המשך דבר רב העיר במדור "אורות הכשרות"

דבר העורך

הצדקה מצילה מהפסד

שופטים ושוטרים, כתב במדרש רבי אליעזר אומר במקום שיש דין למטה אין דין למעלה, מבאר הי"בן לאשרי על פי דאיתא במסכת בבא בתרא רבן יוחנן בן זכאי כפה על בני אוחותו ליתן לצדקה סכום גדול של שבע מאות דינרים, ובסכום שנתנו היה חסר שבעה עשר דינרים, בערב יום הכיפורים הגיע שליח מהקיסר וגבה מהם קנס של שבעה עשר דינרים, גילה להם רבן יוחנן בן זכאי שחלם עליהם חלום שיפסידו השנה שבע מאות דינרים, ולכן העדיף שהסכום הזה ילך לצדקה וירוויחו שכו, ואותם שבעה עשר דינרים של הקנס זה מה שנחסר מסכום הצדקה, וזהו "שופטים ושוטרים" מנהיגי ישראל יפסקו ליתן צדקה, ואז "ושפטו את העם" תרוויח שמה ששפטו אותך בראש השנה להפסד ח"ו, ילך על "משפט צדק" לצדקה ותקבל בעד זה שכר.

בברכת לבת אלון ומכובד

הרב עוזיאל אדרי

רב המרכז הרפואי "סורוקה"

וק"ק 'שבטי ישראל' שכונה יא' באר שבע

לוח זמנים שבועי

לוח הזמנים מדייק לבאר-שבע	יום א'	יום ב'	יום ג'	יום ד'	יום ה'	יום ו'	יום שבת
קלות השחר	5:01	5:02	5:03	5:04	5:05	5:05	5:06
זמן סליח ותפילין	5:09	5:10	5:10	5:11	5:12	5:13	5:13
זריחה - תנן תחלה	6:24	6:25	6:25	6:26	6:27	6:28	6:28
סוף קיש לרשת מניא	8:50	8:50	8:50	8:50	8:51	8:51	8:51
סוף קיש לתנן התנ"ך	9:28	9:28	9:28	9:28	9:28	9:28	9:28
השבת יום ולילה	12:39	12:39	12:38	12:38	12:37	12:37	12:37
סעודה גדולה	13:11	13:11	13:10	13:10	13:09	13:08	13:08
סוף התורה	17:54	17:53	17:52	17:51	17:50	17:48	17:48
שקיעה	18:58	18:57	18:56	18:54	18:53	18:51	18:51
צאת הכוכבים	19:14	19:12	19:11	19:10	19:08	19:06	19:06

ברכת הלבנה

החל ממוצאי שבת פרשת "שופטים", סוף זמנה ליל שישי יג' אלול כל הלילה.

זמני הדלקת הנרות

פרשת השבוע:	שופטים
הפטרה:	אנכי אנכי
כניסת השבת:	18:41
יציאת השבת:	19:31
רבינו תם:	20:17

אורות הכשרות

הציבור לבית המדרש וראה את גחזי יושב בשער, אמרו אם הוא אינו נכנס גם אנו לא נכנס, וכך היה אלשע יושב ודרוש מול קומץ קטן של תלמידים. ברם כשהתרחק גחזי משם, מעיד הכתוב (מלכים ב' - ו, א) 'המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו', ופ' הפני משה שם: שלא היה המקום מחזיק לחיילות של תלמידים שהיו שם, עי"ש. הנה כי כן עין רואה, עד כמה יכולה התנהגות של תלמיד חכם להשפיע על 'חיילות של תלמידים' שלא יכנסו לבית המדרש!

ובזה אמרתי לבאר דברי הכתוב (דברים לא, יט) 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם', רוצה לומר שרק מי שניכר עליו שהתורה חביבה בעיניו 'כשירת חיו', יכול ללמדה לבני ישראל באופן שתהא התורה שגורה בפייהם, כמאמר רבותינו 'שימה בפייהם' - כשולחן ערוך המוכן לפנייהם. וז"ש הכתוב 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת - ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם', והבן.

וכעין זה ביאר ה'חתם סופר' את הכתוב (דברים ו, ז) 'ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובדרכך ובשכבך ובקומך', והיינו אם ברצונך לקיים מה שנאמר 'ושננתם לבניך', אזי עליך תחילה ללמוד תורה בעצמך בכל עת ובכל שעה - 'ודברת בם בשבתך בביתך'... שכן רק כשרואה הבן עד כמה התורה חביבה על אביו, הוא מוכן לקבלה באהבה. וידוע שמרן החפץ חיים בעת שהותו בוולנא, כתב חיבור שלם בשם 'תורת הבית' אודות חשיבות לימוד התורה בבית בכל רגע פנוי.

שאלו פעם את הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, מדוע אנו עדים לתופעה מוזרה, שאנשים רבים אשר מסרו נפשם על שמירת השבת, לא זכו שבניהם ישמרו את השבת ולא עוד אלא שמחללים אותה בפרהסיא. ועל כך השיב: כנראה שאותם אנשים היו מספרים בביתם עד כמה מסרו נפשם על שמירת השבת וכמה ממון הם מפסידים בסגירת עסקיהם וכו', וכשהבנים שומעים זאת אין פלא שהם נרתעים משמירת השבת. ברם אילו היו מראים בבית עד כמה הם שמחים ומאושרים בשמירת השבת וכמה ברכה הם רואים בעסקיהם בשאר ימי המעשה עקב שמירת השבת, אזי בודאי שגם בניהם היו שומרים שבת בשמחה ובאהבה!

ברכת לבת אלון וזכור
הרב יהודה דרעי
 הרב הראשי וראבי"ד באר-שבע

לשאלת רבים

הננו להפנות את תשומת לב המתפללים היקרים המשכימים לאמירת הסליחות באשמורת הבוקר או בחצות הלילה, כי יש להימנע מלתקוע בשופר כדת אמירת הסליחות במידה ושכנים מתלוננים על הפרעת מנוחתם

וישאלו ינעם וזליהם תכואו כרכת טוב

ככ"ב/ו, ו
 ש"כ"ג ו' הע"ו

הרבנות המועצה הדתית באר שבע
 מחלקת הכשרות

תושבי באר-שבע היקרים הרינו מודיעים כי:
ביום ראשון א' אלול (1.9.19)
פג תוקפם של תעודות הכשרות
ולכן יש לדרוש
תעודת כשרות מקורית בתוקף
עם חתימה וחותמת בצירוף הלוגרמה.

כמו כן הרינו מודיעים כי אין לסמוך על שילוט "כשר" אלא יש לדרוש "תעודת כשרות" מקורית בתוקף

אורות הפרשה

ההכנה חודש אלול

'תכין לך הדרך' ידוע שהפרשה שלנו תמיד נקראת בתחילת חודש אלול, מבאר הצדיק **מרעננה** זיע"א רמז בפסוק, הנה הארץ ל' דרש על הפסוק 'הנותן בים דרך' שזב סובב והולך על חודש אלול, והגר"א **מווילנא זי"ע** כתב לחלק בין שני סוגי "דרך", יש שנקרא בשם "דרך", והוא דרך הרבים ורחבה ופתוחה להמונים, כדכתיב 'דרך המלך נלך', ויש דרך שנקרא בשם "אורח", שזה שביל צר ומסילה מפותלת שנוצרה בשביל אלה היחידים שנפלו וסטו מהדרך הרגילה לדרכים עקלקלות ואיבדו את דרכם, וכדי לסייעם להחזירם לדרך הישר נוצרה בשבילם במיוחד דרך זו, וזהו הרמז בפסוק, **'תכין לך הדרך'**, תתעורר להכין לך את דרך החיים בחודש זה חודש אלול לקראת ראש השנה, אע"פ שבמשך השנה טעית וסטית מדרך הישר, ובחרת ללכת בדרך עקומה ומעוקלת ובאורח משובש ומפותל, אעפ"כ "תכין לך הדרך" לשוב בתשובה ובמעשים טובים ל"דרך המלך" דרך מלכו של עולם הקב"ה, ותזכה לשנה טובה ומתוקה.

התורה נותנת חיים טובים לעושיה

'צדק צדק תרדוף', למה כפל תיבת **צדק צדק**, וגם מדוע אמר תיבת **'תרדוף'** מלשון 'לרדוף ולהרחיק' היה צריך לומר **'תדרוש'** או **'תבקש'**, ועוד מה שייכות השכר שניתן על זה **תוספת חיים** 'למען תחיה', וגם מה הקשר השכר הניתן על זה **ירושת הארץ** 'ירשת את הארץ', ולמה הזכיר דווקא ענין **'ירושה'** ולא **'נחלה'** בארץ, מבאר ה'בן לאשרי' נאמר במשלי **'רא את ה' בני ומלך'**, על האדם להיות **ירא שמים** כדי שיזכה לחיים טובים, כמאמר רבי חנינא בן חוסא **במסכת תגיגה** אין הערוד ממית אלא החטא ממית, וכן על האדם לירא מהמלך שלא יתחייב הריגה כמורד במלכות, וזהו שאמר איוב **'קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדוניו'**, המורד באדון מתחייב בנפשו, וכן כלפי שמיא הפורק מעליו עול תורה מתחייב בנפשו, וזהו שנאמר פעמיים **'צדק צדק'** גימטריה **'חפשי'**, הכוונה, שיש שני סוגי **'חופשי'** אחד **כלפי שמיא**, והשני **עול המלכות**, **'תרדוף'** הכוונה **שתרחיק** ממך **'חופשי'** מסוג זה, ואז תזכה **'למען תחיה'** מצד המלך בעולם הזה ומהצד הרוחני בעולם הבא, ולכן הזכיר **'ירושת הארץ'**, שבקיום התורה והמצוות אין לעשו טענה על העולם הבא ועל ארץ ישראל שנאמר **'ואת אחיך תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צווארך'** עשו העבד ויעקב האדון ומה שקנה עבד קנה רבו וממילא גם העולם הזה שייך לעם ישראל, כמ"ש **בתנא דבי אליהו**, אמר יעקב לעשו במעי אמו טול אתה העולם הזה ואני אטול העולם הבא, כשראה עשו שיש ליעקב נשים ובנים ועבדים ושפחות ובהמות וכסף וזהב, אמר לו הרי העולם הזה שלי הוא, אמר לו יעקב הקב"ה נתן לי להשתמש בזה לעבודתו יתברך, וכן איתא **במסכת סנהדרין**, פעם טענו בני אפריקיא לאלכסנדרוס מוקדון, ארץ ישראל שלנו שאם בניו של כנען, בא גביהא בן פסיסא לפני הקיסר ואמר נאמר 'ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו', אם כן אתם עבדים שלנו וכל מה שקנה עבד קנה רבו, והרי עברו כמה שנים שלא עבדתו מיד ברחו והניחו לישראל את שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות, והייתה רווחה לישראל בשנה שביעית השמיטה.

י"ב שערי תפילה

'שופטים ושופרים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלוךך נותן לך לשבטיך' ושפטו את העם משפט צדק' מבאר ה'בן לאשרי' יש לרמוז בפרשה זו את ענין הדין והמשפט בראש השנה, שהרי בכל השנים חלה פרשה זו בתוך חודש אלול, בחודש זה צריך האדם לפשפש במעשיו ולהכין את עצמו לקראת הימים נוראים הבעל"ט, והנה כתבו בספה"ק שבשביל לזכות לכתובה וחתומה טובה לשנה החדשה, צריך לעבור ולהתעלות ג' שערים ומדרגות זה מעל זה שהם: א' **'ההכנה'** בחודש אלול, שהוא שער יציאה מהשנה הקודמת, לתקן מעשיו מהשנה היוצאת, ושערי כניסה לשנה החדשה, שזה בבחינת **'גן עדן'**, והיינו, ב' **'הכתיבה'** בראש השנה ובעשרת ימי תשובה, הם בבחינת **'גן'** סדרי התורה, שיש ב'ג' פרשיות בתורה, וכדאיתא **במסכת סנהדרין** אין תחילת דין של אדם אלא על ביטול תורה, וכן בראש השנה ועשרת ימי תשובה שהם ימי תחילת הדין, התורה היא זו שמצילה את האדם במשפט ג'. **'גמר החתימה'** ביום הכיפורים הוא בבחינת גן **'עדן'**, גימטריה **'קכ"ד'** כגימטריה **'הו"ה'** אלקים י"ב שבטים, והיינו כמש"כ בספר **ליקוטי מוהר"ן** שיש י"ב שערי תפילה בשמים שדרכם עוברים כל התפילות, והם כנגד י"ב מזלות וי"ב השבטים, וכל שבט יש לו שער מיוחד שדרכו נכנסת תפילתו ופועלת לו ישועות, א"כ בזכות י"ב השבטים הקדושים נכנסת תפילתו בי"ב שערי תפילה, ועל כן אנו מבקשים ביום הכיפורים בתפילת נעילה, פתח לנו שער היינן את י"ב שערי תפילה ואז נבואה שערך.

דיינים הגונים

'שופטים ושופרים תתן לך' ראשי תיבות **'שותל'** מלשון **'שתיל'** שצומח, הכונה, מבאר ה'ברכה משולשת' דאיתא **במסכת סנהדרין** "כל המעמיד דין שאינו הגון כאילו מוטע עץ אשרה של עבודה זרה בישראל", שהעמדת הדיינים היא כעין נטיעה ושתילה, ועל ראשי העם מוטל לשתול ולהצמיח להעמיד דיינים הגונים הדנים דין אמת לאמיתה, וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.

אורות ההלכה

תשובות הלכתיות משולחנו של מורנו המרא דאתרא
הגאון הגדול רבי יהודה דרעי שליט"א

הלכות תשובה

ש - האם יש מעלה מיוחדת בתשובה של עשרת ימי תשובה?

ת - אמנם מצוות התשובה מתקיימת בכל ימות השנה, מכל מקום בעשרת ימים שבין ר"ה ליום הכיפורים הנקראים "עשרת ימי תשובה", יש בה מעלה יתירה שהיא מתקבלת מיד, שנאמר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", ודרשו רבותינו אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליום הכיפורים. והמתאחר מלשוב בימים אלו, רעתו רבה היא, מפני שאינו מנצל את קרבתו של הקב"ה ואינו נענה לקריאתו "שובו בנים שובבים", ולא עוד אלא שאינו בורח מפחת מעשיו בחתירה שחתר לו הקב"ה בכבודו ובעצמו, ואין לך מורד במלכו של עולם יותר גדול מזה.

ש - האם התשובה מכפרת על כל העבירות?

ת - בזמן הזה שאין לנו בית מקדש ולא קרבן שיכפר, אין לך דבר העומד בפני התשובה. אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה, אין מזכירין לו שום דבר מרשעו, שנאמר "ורשעת הרשע לא יכשל בה מיום שובו מרשעו". אלא שתהליך הכפרה משתנה לפי חומרת העבירות: יש עבירות שמתכפרין לו מיד, ויש מהם שהתשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, ויש מהם שתשובה ויום הכיפורים תולין ויסורים מכפרים. ועוון חילול ה' חמור מכולם, שתשובה ויום הכיפורים ויסורים אינם מכפרים עד שימות, שנאמר "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותו". במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם למקום, אבל בעבירות שבין אדם לחבירו אין לו כפרה עד שישלם לו דמי נזקו ויפייסנו.

ש - אם לא רצה חבירו למחול לו, כיצד ינהג החוטא?

ת - צריך להיות האדם נוח לרצות וקשה לכעוס, ובשעה שביקש ממנו חבירו מחילה, ימחול לו בלב שלם ובנפש חפצה. וזו הסגולה המובחרת לזכות ביום הדין, כמאמר התלמוד: כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, וכל מי שאינו מעביר על מידותיו אין מעבירין לו על פשעיו, שנאמר "נושא עוון ועובר על פשע" - למי נושא עוון למי שעובר על פשע. ועל כל פנים אם לא רצה למחול לו, מביא לו שלושה אנשים ומבקש ממנו מחילה בפניהם, ואם עדיין לא התרצה יחזור לעשות כן שלוש פעמים ואחר כך יעזבו. במה דברים אמורים בחבירו, אבל אם היה רבו, הולך ובא לפניו אפילו אלף פעמים.

ש - המבזה את חבירו ברבים, האם צריך לפייסו ברבים?

ת - הפוגע בחבירו ברבים וכל שכן אם הוציא עליו שם רע ברבים, רשאי חבירו שלא למחול לו עד שיחזור בו מדבריו ברבים ויתקן מה שהזיק לו. ויש אומרים שאין אדם חייב למחול על הוצאת לעזו ושם רע ברבים. ואם ביזה חלילה תלמיד חכם ברבים, דינו מפורש בפוסקים ועונשו גדול עד כדי נידוי וחרם לשמים ולבריות רח"ל.

ש - מה הדין אם מת חבירו קודם שהספיק לבקש ממנו מחילה?

ת - אם לא הספיק לבקש ממנו מחילה עד שמת, מביא עשרה אנשים לקברו ומבקש ממנו מחילה בפניהם. ואם היה חייב לו ממון, יחזירו ליורשים. ואם אין לו יורשים, יניחנו בבית דין.

ש - המחטיא את הרבים, מהי תשובתו?

ת - אמנם התשובה מועילה בכל העבירות, מכל מקום יש עבירות אשר עקב חומרתם והיקפם, אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה. והחמור שכולם הוא המחטיא את הרבים, ובכלל זה המעכב את הרבים מלעשות מצוה, כגון המפריע לזיכוי הרבים או המרפה ידי עושי מצוה, שכן לא זו בלבד שעונו גדול ולכן אין הקב"ה חפץ בתשובתו, אלא שגם יקשה עליו לתקן את עונו, שהרי חטא כנגד רבים וכיצד יוכל להכיר את כולם כדי לבקש את מחילתם. ועל כל פנים, תקנתו בתשובת המשקל, והיינו שירבה בזיכוי הרבים הן בגופו והן בממונו.

ש - חטא שאין בו מעשה כגון מידות רעות או דעות פסולות, האם חייב בתשובה?

ת - כשם שחייב לשוב בתשובה גמורה על מעשיו הרעים, כך עליו לשוב מדרכו ובכלל זה דעות פסולות ומידות רעות, שנאמר "יעזוב רשע דרכו". זאת ועוד, שאלו העבירות קשים הם מעבירות שיש בהם מעשה, שכן טבע הוא באדם שבזמן שנשקע בהם קשה הוא לפרוש מהם.

ש - מהי מצוות התשובה, וכיצד היא מתקיימת?

ת - ארבעה עיקרים לתשובה, ואלו הם: עזיבת החטא, חרטה, קבלה לעתיד, ויודוי דברים. עזיבת החטא, הוא שיעזוב החוטא את חטאו ויסירו ממחשבתו, שנאמר "יעזוב רשע דרכו ואיש אוון מחשבותיו". חרטה, הוא שיתחרט על מעשיו הרעים ויתנחם על העבר, שנאמר "כי אחרי שובי שובי נחמתי". קבלה לעתיד, הוא שיגמור בליבו שלא יעשה עוד עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב עוד לזה החטא לעולם, שנאמר "ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו". ויודוי דברים, הוא שיתוודה החוטא בשפתיו, שנאמר "והתוודו את חטאתם אשר עשו".

ש - מהו יודוי דברים, והאם צריך לפרט בו את חטאיו?

ת - כאמור אחד מעיקרי התשובה הוא שיתוודה החוטא על חטאיו בוודוי דברים, והוא מצוות עשה מהתורה שנאמר "והתוודו את חטאתם אשר עשו", בין שעבר על מצוות עשה או לא תעשה, בין בשוגג בין במזיד. ועיקרו של וודוי הוא, שיאמר: אנה ה' חטאתי עוונתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וכן כל כיוצא בזה, דברי חרטה וקבלה לעתיד. וצריך לפרט ככל האפשר את חטאיו בוודוי דברים, שנאמר "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ועשו להם אלהי זהב". וכל המרבה להתוודות ומאריך בענין זה, הרי זה משובח.

ש - האם בכלל מצוות וודוי דברים, טוב שיתוודה בפני הרבים ויודיע להם על פשעיו?

ת - עבירות שבין אדם למקום, אין צריך לפרסמם ברבים, ואדרבה עזות פנים היא לו אם מגלה פשעיו ברבים, אלא יתוודה עליהם בינו לבין קונו, שנאמר "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה". אך עבירות שבין אדם לחברו, ראוי ונכון לפרסמם ברבים בדרך שאומר חטאתי לפלוני ועשיתי לו כך וכך והריני שב ומתחרט עליהם. ובפרט אם היה חטאו ברבים כגון לשון הרע ורכילות וכל שכן הוצאת דיבה והלבנת פנים, שאין תשובתו גמורה אלא אם כן חזר בו ברבים. ועל כגון זה נאמר, "מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם". ועל כל פנים, הפוגע בחברו ברבים, אינו חייב למחול לו עד שיפייסנו ברבים.

ש - האם יש לבעל תשובה לחשוש ממעשיו הראשונים?

ת - כבר אמרו רבותינו "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד", וכל הנביאים הפליגו מאד בשבחם של בעלי התשובה. וגדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה, שנאמר "שובה ישראל עד ה' אלהיך". ואע"פ שהיה קודם לכן שנאו משוקץ ומרוחק מלפני המקום, היום הרי הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד, שנאמר "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". זאת ועוד, שאם חזר בתשובה מאהבת ה', הרי זה נהפכים כל עוונותיו לזכויות. לפיכך אשרי חלקם של בעלי תשובה. ובוודאי שאין להם לחשוש כלל על מעשיהם הראשונים.

ש - כיצד צריך בעל תשובה להתנהג אחר תשובתו?

ת - דרכם של בעלי תשובה היא, להתנהג בהכנעה יתרה. אולם אסור להזכיר להם את מעשיהם הראשונים, והעושה כן עובר בהונאת דברים שנאמר "לא תונו איש את עמיתו". ועל כל פנים, בעלי תשובה השומעים חרפתם, אל ישיבו לשונאיהם כלום ואדרבה ישמחו בחרפתם, מפני שזכות גדולה היא להם.

ש - בעל תשובה אשר יצרו גבר עליו וחזר לסורו, האם פקעה ממנו תשובתו?

ת - מי שנתקיימו בו כל ארבעת עיקרי התשובה, הרי זו עלתה לו תשובתו, אף על פי שגבר עליו יצרו וחזר לסורו. אולם מי שלא גמר בליבו לשוב מדרכיו הרעים, אין כלום בתשובתו. ודבר זה מסור ליודע תעלומות בוחן ליבות וכליות.

ש - האומר אחטא ואשוב, האם מועילה לו תשובה?

ת - אמנם כבר אמרו רבותינו "האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה", מכל מקום אין מונעים ממנו לשוב בשובה. לפיכך תשובה מועילה לו, ובלבד שנתקיימו בו כל עיקרי התשובה הנזכרים לעיל.

החתונה הגדולה

הדרך לאוסטילה שבפולין המתה מבני אדם. רבבות חסידים, מכל הענפים והחצרות, זרמו אל העיר. הכול היו נרגשים לקראת 'החתונה הגדולה באוסטילה', שעתידה הייתה להיערך בימים הקרובים.

זו הייתה חתונה שתסופר בדורות הבאים. סב החתן היה רבי אברהם יהושע העשיל מאפטה, הנודע בכינוי 'אוהב ישראל', שכונה אז 'קן צדיקי הדור'. הכלה הייתה בתו של רבי יוסף מאוסטילה, בנו של רבי מרדכי מנשיז (שכבר נסתלק באותה עת).

כאשר נודע כי סב החתן מתכוון להשתתף בחתונה, החליטו החסידים כי זו הזדמנות נדירה לזמן לאירוע אחד את כל צדיקי הדור, שכן ה'אוהב ישראל' מאפטה היה מקובל על כולם. שלוחים יצאו, הזמנות נשלחו, ובהגיע מועד החתונה יצאו כמאתיים צדיקים וראשי חסידויות בעגלותיהם ובמרכבותיהם לעבר העיר אוסטילה, מלווים רבבות חסידים. עדי ראייה סיפרו כי כבר מהעיירה ארודלר, הרחוקה כשמונה קילומטר מאוסטילה, הייתה הצפיפות גדולה כל כך, עד שבקושי אפשר היה להתקדם לעבר העיר.

מנהג היה לצדיקי אוסטילה שבחתונותיהם מונה 'משמר' מיוחד של 'קוזקים'. החסידים היו מקבלים ממפקדת הצבא את כל פריטי הלבוש ה'קוזקי', ובכלל זה חרבות ורמחים. בחורים מבוגרים לבשו את בגדי הקוזקים, והם היו ממונים על הסדר בחתונה.

זה היה ביום שבו החתן בא לעיר. על-פי הנהוג יצאה משלחת של המחוננים לקבל את פני החתן עוד בטרם ייכנס לעיר, ואליהם הצטרפו מלווים רבים. שבעים ושניים 'כלי זמרים' נסעו בראש, אחריהם כל המחוננים, ואחריהם כל העם, אנשים נשים וטף לרבבות.

בין כל אלה סובבו ה'קוזקים', על חרבותיהם ורומחיהם, כמשמר כבוד. שמחתם של החסידים לא ידעה גבולות, הם מזגו 'לחיים' לרוב, והמשקה נשפך כמים.

בדיק אז, כשהתהלכה עברה ליד הגשר שמעל נהר אוסטילה, הגיעה למקום מרכבתו של ציר רוסיה, שהיה בדרכו לוורשה שבפולין בשליחות דחופה. צעיר מה'קוזקים', שכבר היה שתי למחצה, עצר בעדו באומרו, כי יידרש להמתין מפני העומס.

הציר החל להסביר לצעיר כי הוא ממהר מאוד והציג לפניו את תעודותיו. "רואה אתה?", אמר 'לקוזק', "הנני ציר רוסיה לפולין. אנא אפשר לי מיד את המעבר". הצעיר השיב לו בבדיחות דעת: "הלוא אתה אינך אלא ציר של המלך, ואילו כאן נמצא מלך ישראל בעצמו" ... באומרו זאת החווה הבחור לעבר מרכבתו של הצדיק מאפטה.

פניני עונג שבת

כף זכות לזכות בראש השנה

זשפטו את העם משפט צדק, איתא במסכת קידושין העובר עבירה אחת מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה א"כ צריך להבין לכאורה מה תועיל התשובה והמעשים טובים שלי, מבאר ה'בן לאשורי' זשפטו את העם משפט צדק' שהסגולה לזכות ביום הדין הוא ע"י "זשפטו את העם" שתשפוט את חברך "משפט צדק" לכף זכות, כדאיתא במסכת אבות והי דן את כל האדם לכף זכות, וכדאיתא במסכת שבת הדין את חברו לכף זכות דנין אותו גם בשמים לכף זכות, ומייתי שמה כמה עובדות אין שחז"ל דנו את כל אחד לכף זכות, וזה פירוש תיבת "לך" להנאתך ולטובתך, שכשתהיה אתה השופט והשוטר על מעשה חברך, אז להנאתך ולטובתך תדון אותו לכף זכות כדי שגם בשמים ידונו אותך עצמך לכף זכות, וזהו שאמר "בכל שעריך" פירוש שתשער את המעשה שראית אצל חברך שהוא אך לכף זכות לטובה, וכמסופר על הגה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע שראה אחד מתקן את גלגלי העגלה שלו בעודו עטוף בטלית ומעוטר בתפילין, מיד דן אותו לכף זכות ואמר, ריבוננו של עולם מי כעמך ישראל צדיקים כאלה שמרוב חיבתם ואהבתם למצוות טלית ותפילין אינם יכולים לפרוש מהם אפילו בשעה שעוסקים בתיקון העגלה, וע"ז פועלים ישועות בקרב הארץ שבראש השנה "זשפטו את", כל "העם", עם ישראל "משפט צדק", לכתובה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

שותף לבית דין של מעלה בראש השנה

זשפטו את העם משפט צדק, זשפטו את העם משפט צדק" עם האותיות גימטריה "קנו בשפע שכה"ק (שכינה הק') להשפיע בטוב", הכוונה, מבאר ה'ברכה משולשת' כדאיתא במסכת שבת "כל דין שדין דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", הנה הדין דין אמת לאמיתו נעשה שותף בפועל ממש למה שגזרו בית דין של מעלה על אותו אדם ביום ראש השנה שכן וכך יהיה לו השנה, נמצא א"כ שהדין זוכה להוציא לאור את המשפט של פמליה של מעלה שבראש השנה (ראה אור החיים הק').

עיניו של הציר כמעט יצאו מחוריהן למשמע הדברים, אולם הצעיר לא הסתפק בכך והמשיך בניגון של 'פלפול': "זוהי גמרא מפורשת אצלנו, שנאמר בה 'מאן מלכי - רבנן'. ומכיוון שהרבי מאפטה הוא זקן וראש הרבנים, הרי הוא מלך ישראל!".

דבריו האחרונים של הבחור הרתיחו את השר, אולם באותו רגע לא היה בידו לעשות מאומה ובחריקת שיניים המתין עד שהותר לו המעבר.

מיד בבואו לעיר הורה הציר לזמן אליו את הרבי מאפטה. כאשר הצדיק בא אליו תיאר לפניו הציר בכעס את אשר אירע ואת דברי החסיד הלבוש כ'קוזק'. הוא הודיע לרבי כי אם לא יקבל הסבר שיניח את דעתו, יכתוב פרוטוקול שיועבר לבית המשפט.

הצדיק מאפטה התנצל ופתח בהסבר: ראשית, הבחור היה שתי בגלל שמחת החתונה, ולכן אין לייחס משמעות לדבריו. שנית, הבחור טעה בהבנת דברי הגמרא. כוונת הגמרא הייתה לתקופה שבה היה השלטון נתון בידי הרבנים הפרושים, בזמנו של הורדוס, מול הצדוקים, האיסיים ועוד. על התקופה הזאת התבטאו חכמים "מאן מלכי - רבנן". אולם הבחור פירש זאת בטעות כאילו הרבנים הם המלכים בכל זמן. דברי הצדיק מאפטה הרגיעו מעט את הציר, אולם עדיין היה מלא כעס על אותו 'קוזק' שהיתל בו ועצר בעדו מלנסוע. אמר לו הצדיק: "אכן, ראוי הבחור לעונש על מעשהו. בוא עמי ותזהה את הבחור, ואני אדאג להענישו בכל חומרת הדין. והיה אם לא יוטב משפטי בעיניך, תוכל להענישו כרצונך".

הסכים הציר. הוא עבר עם הרבי מאפטה ליד ה'קוזקים' עד אשר זיהה את הצעיר. הרבי עטה על פניו ארשת חמורה והוכיח את הבחור באוזני הציר על מעשהו, וסיים באמרו כי בעקבות זאת ראוי הוא לעונש.

בתנועה נמרצת הסיר הצדיק מעל ה'קוזק' את עיטורי הצבא ובקול תקיף קרא: "אויס קוזק!" [=לא עוד קוזק!...] הצדיק גם הורה שכל הנוכחים יקראו בקול: "פלונג בן פלוני ממשפחה פלונית - אויס קוזק!". עוד הוסיף הצדיק כי הצעיר לא יוכל לשמש בתפקידו עד תום ימי החתונה, עונש על התנהגותו הבלתי-ראויה.

משפטו של הרבי מאפטה מצא חן בעיני הציר, והוא לחץ את ידו בהערצה ובהוקרה, ונפרד ממנו לשלום בידידות.

מני אז נהפכה ההכרזה של הרבי מאפטה לפתגם בקרב יהודי פולין. כאשר אדם איבד תפקיד כלשהו או שירד מגדולתו היו אומרים עליו: 'אויס קוזק'...

לעילוי נשמת

הרב יוסף שלמה טריקי זצ"ל
בר עליה ז"ל

הרבנית רחל טריקי ע"ה
בת סימי ז"ל

בדיקת תפילין ומזוזות

בפרוס עלינו ימי הרחמים והסליחות

הננו להודיע לציבור על המבצע השנתי של

בדיקת תפילין ומזוזות לכל דורש על ידי סופרים

מומחים וראי שמים ובראשם

הרה"ג יעקב נמש שליט"א

רב שכונה ג' ומנהל מחלקת סת"ם ופיקוח שבת

ניתן למסור תפילין ומזוזות במזכירות המועצה הדתית

רח' התלמוד 8 שכונה ד', באר שבע.

בשעות הבוקר 8:30-13:30

בכבוד רב

ובברכת שנה טובה ומבורכת

הרב יהודה דרעי

רב העיר וראש אבות בתי הדין

יהושע דמרי

ממונה המועצה הדתית

שבת שלום

